

Aan
De voorzitter van het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Datum
24 augustus 2023
Ons kenmerk
Cft 202300075
Pagina
1/5

Uw kenmerk

Bijlage
2

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Advies bij besluit tot tweede wijziging van de begroting 2023

Geachte heer Oleana,

Op 11 augustus 2023 ontving het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Cft) de tweede ontwerpbegrotingswijziging (OBW) van het begrotingsjaar 2023 van Bonaire. Met dit schrijven ontvangt u het advies van het Cft bij deze OBW.¹ In bijlage 1 van deze brief vindt u een nadere uitleg en cijfermatige onderbouwing bij dit advies.

Op 31 mei 2023 adviseerde het Cft bij de eerste OBW 2023.² Deze eerste wijziging van de begroting 2023 is na vaststelling door de eilandsraad nog niet aan het Cft ter doorgeleiding aangeboden.³ Het Cft verzoekt Bonaire deze wijziging per ommekeer aan het Cft aan te bieden.

Oordeel

Het Cft wijst wederom op het belang van een realistische begroting. De begroting, inclusief de door Bonaire voorgestelde wijzigingen, toont nu USD 150,9 miljoen aan lasten in 2023. Mede gelet op de beperkingen in de uitvoeringskracht van het openbaar lichaam en het gegeven dat tot en met het tweede kwartaal USD 41,9 miljoen aan lasten is gerealiseerd, acht het Cft het risico nadrukkelijk aanwezig dat Bonaire de voor 2023 begrote lasten niet volledig zal realiseren. Het Cft verzoekt Bonaire de mogelijke onderbesteding in 2023 te adresseren en te voorkomen.

De vastgestelde begroting 2023 van Bonaire ging uit van een tekort van USD 0,9 miljoen voor geheel 2023. Zowel de eerste als de tweede begrotingswijziging leidt niet tot een wijziging van dit tekort. Gezien het in het eerste halfjaar gerealiseerde overschot en de extra baten die Bonaire opvoert in de OBW, zou Bonaire naar het oordeel van het Cft in staat moeten zijn om de begroting in evenwicht te brengen. Het

Cft verzoekt Bonaire de tweede OBW dusdanig aan te passen dat de begroting in evenwicht wordt gebracht.

Bonaire neemt in de tweede OBW een aantal nieuwe investeringen op voor 2023. Hoewel de investeringen voldoende worden toegelicht, kan het Cft de herkomst van de middelen voor deze investeringen niet herleiden. Het Cft verzoekt Bonaire per voorgestelde investering de herkomst van de middelen te specificeren, alvorens de OBW aan te bieden aan de eilandsraad.

Toelichting

Met de eerste wijziging van de begroting voegde Bonaire zowel aan de baten- als de lastenkant USD 63,2 miljoen toe aan de begroting. Met de tweede OBW 2023 wordt nog eens USD 14,2 miljoen aan de begroting toegevoegd. Inclusief deze wijzigingen toont de begroting van Bonaire USD 150,9 miljoen aan lasten in 2023. Uit de jaarrekening 2022 blijkt dat Bonaire in 2022 USD 111,0 miljoen aan lasten realiseerde.⁴ In het eerste halfjaar van 2023 realiseerde Bonaire een voorlopig positief resultaat van USD 9,7 miljoen, met name gedreven door lagere lasten dan begroot. Het Cft adviseerde Bonaire in zijn reactie op de tweede uitvoeringsrapportage daarom om in een tweede begrotingswijziging mogelijke onderbesteding in 2023 te adresseren en te voorkomen.⁵ Met de tweede OBW verhoogt Bonaire de lasten echter. Naar het oordeel van het Cft is er een aanzienlijk risico op onderbesteding, waardoor Bonaire naar verwachting afstevent op een overschot per eind 2023.

De verhoging van de baten en lasten in de tweede OBW van USD 14,2 miljoen wordt grotendeels verklaard door ontvangen bijzondere uitkeringen (USD 9,2 miljoen). Het Cft kan uit de OBW echter niet opmaken of Bonaire het volledige bedrag nog in 2023 zal aanwenden, of dat de bijzondere uitkeringen zijn verstrekt voor een langere periode. Het Cft heeft meermaals aangegeven dat de wijze waarop Bonaire de bijzondere uitkeringen verantwoordt in de begroting niet in lijn is met het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES. Het Cft verzoekt Bonaire alleen bijzondere uitkeringen op te nemen in de begroting die in 2023 redelijkerwijs besteed kunnen worden. Het resterende gedeelte moet Bonaire in de meerjarenbegroting verwerken.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
Het hoofd Financiën van het openbaar lichaam Bonaire

Bijlage 1: Uitleg en cijfermatige onderbouwing

Tabel 1 geeft de begroting inclusief de eerste vastgestelde begrotingswijziging (BW) 2023, de in de tweede OBW voorgestelde wijzigingen, en de begroting na deze wijzigingen weer.

Tabel 1: Overzicht baten en lasten (in miljoenen USD)⁶

	Begroting incl. 1e BW 2023	2e OBW 2023	Begroting incl. 2e OBW 2023
Baten	135,8	14,2	150,0
0 Algemeen bestuur	10,4	0,6	11,0
1 Openbare orde en veiligheid	0,6	0,0	0,6
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	17,6	0,4	18,0
3 Economische zaken	1,6	0,0	1,6
4 Onderwijs	1,6	9,6	11,2
5 Cultuur en recreatie	7,2	0,2	7,4
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	21,1	0,02	21,2
7 Volksgezondheid	14,3	0,6	14,9
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	2,7	0,2	2,9
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	58,7	2,6	61,3
Lasten	136,7	14,2	150,9
0 Algemeen bestuur	37,5	2,6	40,1
1 Openbare orde en veiligheid	1,0	0,0	1,0
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	22,8	0,6	23,4
3 Economische zaken	6,2	0,0	6,2
4 Onderwijs	4,2	9,6	13,8
5 Cultuur en recreatie	11,8	0,5	12,2
6 Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	28,9	0,02	28,9
7 Volksgezondheid	18,7	0,7	19,4
8 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	4,6	0,2	4,8
9 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	1,1	0,0	1,1
Resultaat	-0,9	-	-0,9

Bron: vastgestelde begroting 2023 en tweede OBW 2023 van Bonaire.

De verhoging van de baten wordt voornamelijk veroorzaakt door in het tweede kwartaal ontvangen bijzondere uitkeringen (USD 9,2 miljoen). Daarnaast ontving Bonaire in het tweede kwartaal een aanvulling op de vrije uitkering (USD 2,6 miljoen) en een bijdrage uit de Impulsregeling Masterplan basisvaardigheden (USD 0,1 miljoen). Tot slot wordt met de tweede OBW het in 2022 gerealiseerde overschot (USD 2,2 miljoen) onttrokken aan de algemene reserve en toegevoegd aan de desbetreffende functies. De eilandsraad van Bonaire besloot reeds bij vaststelling van de jaarrekening 2022 over de bestemming van het resultaat. Dit besluit wordt nu, conform het verzoek van het Cft in zijn advies bij de jaarrekening 2022, in de OBW verwerkt.

In de tweede OBW 2023 presenteert Bonaire USD 2,9 miljoen aan nieuwe investeringen, in onder andere infrastructuur en de renovatie van het Pasangrahan. Bonaire licht in de OBW niet toe of deze investeringen worden gefinancierd door onttrekkingen aan bestemmingsreserves, of op andere wijze. Het Cft verzoekt Bonaire dit te specificeren, en geeft daarbij in overweging om een actueel overzicht van de bestemmingsreserves toe te voegen aan de tweede OBW.

Bijlage 2: Eindnoten

---

¹ Op basis van artikel 21 jo. artikel 17 van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Wet FinBES) adviseert het Cft bij de tweede OBW 2023. Het toetsingskader voor beoordeling van de OBW wordt gevormd door de Wet FinBES aangevuld met de in het Besluit begroting en verantwoording openbare lichamen BES (BBV BES) opgenomen criteria.

² Cft, kenmerk Cft 202300045, Advies bij besluit tot eerste wijziging van de begroting 2023, d.d. 31 mei 2023.

³ Conform de Wet FinBES dient Bonaire een vastgestelde begrotingswijziging binnen twee weken na vaststelling aan het Cft aan te bieden, ter doorgeleiding aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Het Cft adviseerde op 31 mei 2023 bij de eerste ontwerpbegrotingswijziging van Bonaire voor het jaar 2023. Zie Cft, kenmerk Cft 202300045, Advies bij besluit tot eerste wijziging van de begroting 2023, d.d. 31 mei 2023.

⁴ Cft, kenmerk Cft 202300061, Advies bij de jaarrekening 2022, d.d. 27 juli 2023.

⁵ Cft, kenmerk Cft 202300068, Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2023, d.d. 4 augustus 2023.

⁶ In deze tabel is sprake van afronding op hele USD miljoenen. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen in de tabel voorkomen.